

Elementi fiktivnih distopija u stvarnom životu

Lauš, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:505736>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-14**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

Sveučilište Sjever

Završni rad br. 67/MED/2018

Elementi fiktivnih distopija u stvarnom životu

Antonija Lauš, 033601176

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za medijski dizajn		
PRISTUPNIK	Antonija Lauš	MATIČNI BROJ	0336011746
DATUM	07.09.2018.	KOLEGIJ	Grafičko uređivanje
NASLOV RADA	Elementi fiktivnih distopija u stvarnom životu		

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU The elements of fictional dystopias in real life

MENTOR	Igor Kuduz	ZVANJE	Docent umjetnosti
--------	------------	--------	-------------------

ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc.art. Andro Giunio, predsjednik
	2. doc.art. Iva Matija Bitanga, član
	3. doc.art. Igor Kuduz, mentor
	4. doc.art. Niko Mihaljević, zamjenski član
	5. _____

Zadatak završnog rada

BROJ	67/MED/2018
------	-------------

OPIS

Autori djela distopijske fikcije opisuju stanje društva u budućnosti koje prikazuje u što bi se sadašnje društvo moglo pretvoriti ukoliko se stvari ne poboljšaju. Vizije distopijskih budućnosti upozoravaju na negativne društvene aspekte sadašnjosti koji bi mogli dovesti do eventualnog kolapsa društva. Autori poput Georgea Orwella kroz svoja distopijska djela kritiziraju društvo svog vremena, no iako je njegov roman 1984. izdan 1949. godine još uvijek služi kao bezvremensko upozorenje sadašnjim i budućim generacijama, ali i kao nadahnuće mnogim drugim književnicima, filozofima i teoretičarima politike.

Cilj ovog rada je prikazati elemente fiktivnih distopija iz filmova, serija i knjiga te ih povezati s aktualnim događajima u suvremenom društvu. Filmovi i serije koje će se koristiti za izradu rada su: serija Black Mirror (od 2011. do 2017. g.) i film Matrix (1999. g.) te knjige: 1984. (George Orwell), Vrti novi svijet (Aldous Huxley), Sluškinjina priča (Margaret Atwood) i Paklena naranča (Anthony Burgess).

Rad će biti realiziran kroz dvije tiskane publikacije, jedna na hrvatskom i jedna na engleskom jeziku, kroz koje će biti prezentirani elementi iz fiktivnih distopija uz njihove poveznice i relevantne primjere iz naše stvarnosti.

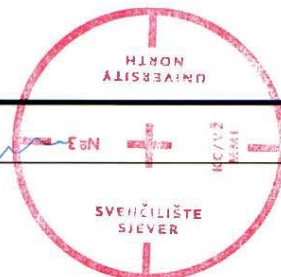
ZADATAK URUČEN

10.9.18

POTPIS MENTORA

Igor Kuduz

SVEUČILIŠTE
SJEVER

Sveučilište Sjever

Odjel za Medijski dizajn

Završni rad br. 67/MED/2018

Elementi fiktivnih distopija u stvarnom životu

Student

Antonija Lauš, 0336011746

Mentor

Igor Kuduz, doc

Koprivnica, kolovoz 2018. godine

Predgovor

U ovom završnom radu predstavljaju se elementi iz fiktivnih distopija iz filmova, serija i knjiga te se povezuju sa aktualnim događajima u suvremenom društvu. Autori distopijskih fikcija upozoravaju na negativne društvene aspekte te opisuju kako bi oni mogli dovesti do eventualnog kolapsa društva. Ovaj rad je osmišljen kao svojevrsna kritika suvremenog društva upravo zato što prikazivanjem poveznica između fiktivnih distopija i naše stvarnosti postaje jasno da smo zanemarili upozorenja autora distopijskih fikcija.

Sažetak

Autori djela distopijske fikcije opisuju stanje društva u budućnosti koje prikazuje u što bi se sadašnje društvo moglo pretvoriti ukoliko se stvari ne poboljšaju. Vizije distopijskih budućnosti upozoravaju na negativne društvene aspekte sadašnjosti koji bi mogli dovesti do eventualnog kolapsa društva. Autori poput Georgea Orwella kroz svoja distopijska djela kritiziraju društvo svog vremena, no iako je njegov roman *1984.* izdan 1949. godine još uvijek služi kao bezvremensko upozorenje sadašnjim i budućim generacijama, ali i kao nadahnuće mnogim drugim književnicima, filozofima i teoretičarima politike.

Cilj ovog rada je prikazati elemente iz fiktivnih distopija iz filmova, serija i knjiga te ih povezati s aktualnim događajima u suvremenom društvu. Rad će biti realiziran kroz dvije tiskane publikacije, jedna na hrvatskom i jedna na engleskom jeziku, kroz koje će biti prezentirani elementi iz fiktivnih distopija uz njihove poveznice i relevantne primjere iz naše stvarnosti.

Ključne riječi: distopija, fikcija, stvarnost, *1984.*, *Black Mirror*, *Matrix*, *Sluškinjina priča*, *Paklena naranča*, *Vrli novi svijet*, publikacije.

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Poveznice elemenata distopijskih fikcija sa stvarnosti	3
2.1.	Black Mirror	3
2.1.1.	White Bear	3
2.1.2.	Be Right Back	4
2.1.3.	Nosedive	5
2.1.4.	Shut Up And Dance	6
2.1.5.	Arkangel.....	6
2.1.6.	Hang The DJ	7
2.1.7.	Metalhead.....	8
2.1.8.	Black Museum	8
2.1.9.	Crocodile.....	10
2.2.	George Orwell - 1984.....	11
2.2.1.	Veliki brat i tehnologija	11
2.2.2.	Telekrani	12
2.2.3.	Beskrajni rat	13
2.2.4.	Protiv užitka	14
2.3.	Aldous Huxley - Vrli novi svijet.....	15
2.3.1.	Biotehnologija.....	15
2.3.2.	Privatnost	15
2.4.	Margaret Atwood - Sluškinjina priča	17
2.5.	Anthony Burgess - Paklena naranča.....	20
2.6.	Matrix	22
3.	Završene publikacije	24
4.	Zaključak.....	28
5.	Literatura.....	30

1. Uvod

Cilj ovog završnog rada je prikazati elemente iz fiktivnih distopija iz filmova, serija i knjiga te ih povezati s aktualnim događajima u društvu. Filmovi i serije koje će se koristiti za izradu rada su: serija *Black Mirror* (od 2011. do 2017. g.) i film *Matrix* (1999. g.) te knjige: *1984.* (George Orwell), *Vrli novi svijet* (Aldous Huxley), *Sluškinjina priča* (Margaret Atwood) i *Paklena naranča* (Anthony Burgess.)

Slika 1. Prikaz scene iz serije *Black Mirror* epizode *Fifteen Million Merits*

Rad će biti realiziran kroz dvije tiskane publikacije, jedna na hrvatskom i jedna na engleskom jeziku, kroz koje će biti prezentirani elementi iz fiktivnih distopija uz njihove poveznice i relevantne primjere iz naše stvarnosti.

Distopija (iz grčkog $\delta\upsilon\varsigma$ - "loše" and $\tau\acute{o}\pi\omicron\varsigma$ "mjesto") je društvo koje karakteriziraju negativni elementi, društvo koje je nepoželjno ili zastrašujuće. Distopija je antonim utopije, pojma kojeg je autor Sir Thomas More u njegovom djelu *Utopija* koje je bilo objavljeno 1516. godine te je predstavljalo idejno rješenje za savršeno društvo s minimalnim kriminalom, nasiljem i siromaštvom. [1]

Distopijska društva se pojavljuju u mnogim umjetničkim djelima osobito u djelima koja se odvijaju u budućnosti. Neki od poznatijih primjera distopijske fikcije su Orwellova *1984.* i Huxleyov *Vrli novi svijet*. Distopije su najčešće okarakterizirane dehumanizacijom, tiranskom vlasti i prirodnim katastrofama. Distopijska društva se pojavljuju u mnogim podžanrovima

različitih fikcija te se često koriste kako bi se ukazalo na probleme u društvu, okolišu, politici, ekonomiji, religiji, znanosti i tehnologiji. [1]

Distopijska književnost je uznemirujuća upravo zato što iako je smještena u budućem vremenu ili paralelnoj stvarnosti, zapravo je kritika sadašnjeg društva. Distopijska književnost prikazuje smjer u kojem ide sadašnje društveno uređenje i tehnološki napredak. Jasno prikazuje kako bismo kao društvo mogli završiti ako nastavim tim smjerom, ali također pokazuje i neke sadašnje probleme društva kojih nismo ni svjesni. Cilj ove književnosti nije samo kritizirati društvo, već ga i upozoriti na njegove greške i opasnosti do kojih one mogu dovesti. [2]

2. Poveznice elemenata distopijskih fikcija sa stvarnosti

2.1. Black Mirror

Black Mirror je britanska znanstveno-fantastična antologijska serija autora Charlie Brookera. Serija analizira suvremeno društvo, posebno u odnosu na neočekivane učinke novih tehnologija. Radnja se obično postavlja se u alternativnu sadašnjost ili blisku budućnost, često mračnog i satiričnog tona. Svaka epizoda serije je samostalna i obično traje između 40 i 90 minuta. *Black Mirror* se uglavnom bavi temama vezane uz ljudsku ovisnost o tehnologiji, stvara priče koje opisuju „način na koji trenutno živimo“ i „način na koji bismo mogli živjeti za 10 minuta ako smo nespretni.“ [3]

Autor serije Charlie Brooker za *The Guardian* piše da baš poput ovisnika, svako jutro provjerava Twitter čim se probudi i često se pita: „je li ovo zapravo dobro za nas?“ Nijedna od ovih stvari nije nametnuta čovječanstvu, ali smo ih zadovoljno prihvatili ne znajući kamo to zapravo vodi. Prema Brookeru, ako je tehnologija droga, a čini se kao da je, što su zapravo njezine nuspojave. Upravo to područjen između užitka i nelagode je gdje se postavlja *Black Mirror*. Crno zrcalo iz naslova je ono koje možemo pronaći na svakom zidu, stolu i na dlanu svake ruke, crno zrcalo predstavlja hladne, sjajne zaslone TVa, monitora i mobitela. [4]

2.1.1. White Bear

White Bear je druga epizoda druge sezone serije *Black Mirror*. Epizoda prati lik djevojke Victorije koja pati od amnezije i ne sjeća se tko je i kako se je našla u situaciji gdje ljude kontrolira radio signal. [5] Horde ljude bezumno prate djevojku i svaki njezin pokret kroz kamere na njihovim mobitelima za vlastitu razonodu. [6]

Igrica *Pokemon Go* je 2016. godine postala globalna opsesija. Tisuće ljudi su krenule u potragu za fiktivnim *Pokemon* likovima u svijetu proširene stvarnosti. [6] Neki od njih su svoju potragu doveli do ekstrema, primjerice, 22-godišnjak iz Oregona je izboden usred svoje potrage za *Pokemonima* te je odbio otići u bolnicu prije nego završi svoju „*Pokemon misiju*.“ [7] Isto tako, 2016. godine u Kaliforniji, su dva muškarca pali sa litice od 20-ak metara kada su bili u potrazi za *Pokemonima*. [8]

2.1.2. Be Right Back

Be Right Back je prva epizoda druge sezone serije *Black Mirror*. Nakon smrti supruga, žena saznaje za servis koji pomoću umjetne inteligencije ima mogućnost „oživjeti“ ga pomoću fotografija, videa i njegovih objava sa društvenih mreža kako bi i njegova osobnost bila što sličnija stvarnosti. Isprva komuniciraju samo putem online razgovora, kasnije su to glasovne poruke i razgovori sve dok se napokon ne pojavi stvarna verzija njega koja živi s njom i pomaže odgajati njihovu kćer. [9]

Danas već imamo mogućnost koristiti slične načine komunikacije, chatbotovi sa umjetnom inteligencijom i servisi kao *Crystal* koji imaju mogućnosti prepoznavanja osobnosti pomoću podataka prikupljenih online i tako korisnici mogu prilagoditi e-poštu onome kome ih šalju. Upravo takvi primjeri nam pokazuju da je umjetna inteligencija na dobrom putu da bude „pametna“ ili čak „pametnija“ nego ljudi. [9]

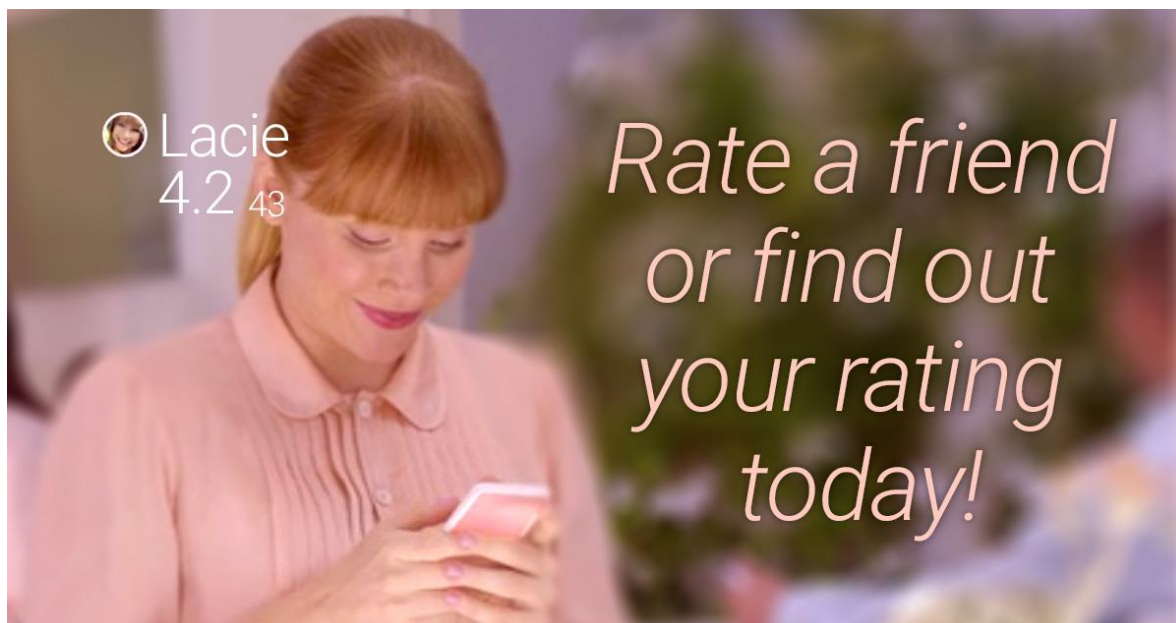
Još jedan od primjera iz stvarnosti je robot *Bina48* koji je jedan od najnaprednijih primjera umjetne inteligencije. *Bina48* je društveni robot koji je napravljen pomoću transkripta video intervjua, tehnologija laserskog skeniranja lica, prepoznavanja lica, umjetne inteligencije i tehnologija prepoznavanja govora. *Bina48* je osmišljena kao društveni robot koji može komunicirati pomoću informacija, sjećanja i uvjerenja od neke stvarne osobe, bila ona živa ili mrtva. [9, 10]

Slika 2.1.2. Robot Bina48

2.1.3. Nosedive

Nosedive je prva epizoda treće sezone serije Black Mirror. Epizoda se odvija u stvarnosti koja se oslanja na sustav ocjenjivanja društvenih interakcija. Ljudi svoje svakodnevne međusobne interakcije ocjenjuju na skali od 1 do 5 zvijezdica te svaka osoba ima svoj osobni rating. Glavni lik epizode je Lacie i ona je zalučena svojim ratingom i učiniti će sve kako bi sačuvala svoj visoki rating u usporedbi sa drugim stanovnicima. [6]

Slika 2.1.3. Prikaz scene iz epizode Nosedive

U Kini se trenutno primjenjuje i razvija „social credit“ sistem u kojem stanovnici dobivaju određene bodove primjerice kada otplaćuju kredite, račune ili koliko često dobivaju kazne za parkiranje i da li ih plaćaju na vrijeme. [6] Učestalo gubljenje bodova znači da stanovnik gubi „društveno povjerenje“ te može izgubiti pravo na kupovanje zrakoplovnih karata. Tako je u ožujku 2018. godine gotovo 9 milijuna ljudi izgubilo pravo na kupovanje karata za domaće letove te još 3 milijuna ljudi je izgubilo pravo na kupovanje karata poslovne klase za letove. Moguće je gubiti bodove primjerice i zbog vožnje javnim prijevozom bez karte što može rezultirati zabranom korištenja javnog prijevoza od 180 dana. „Social credit“ sistem se bazira na frazi kineske vlade „jednom nepouzdan, uvijek ograničen.“ [11]

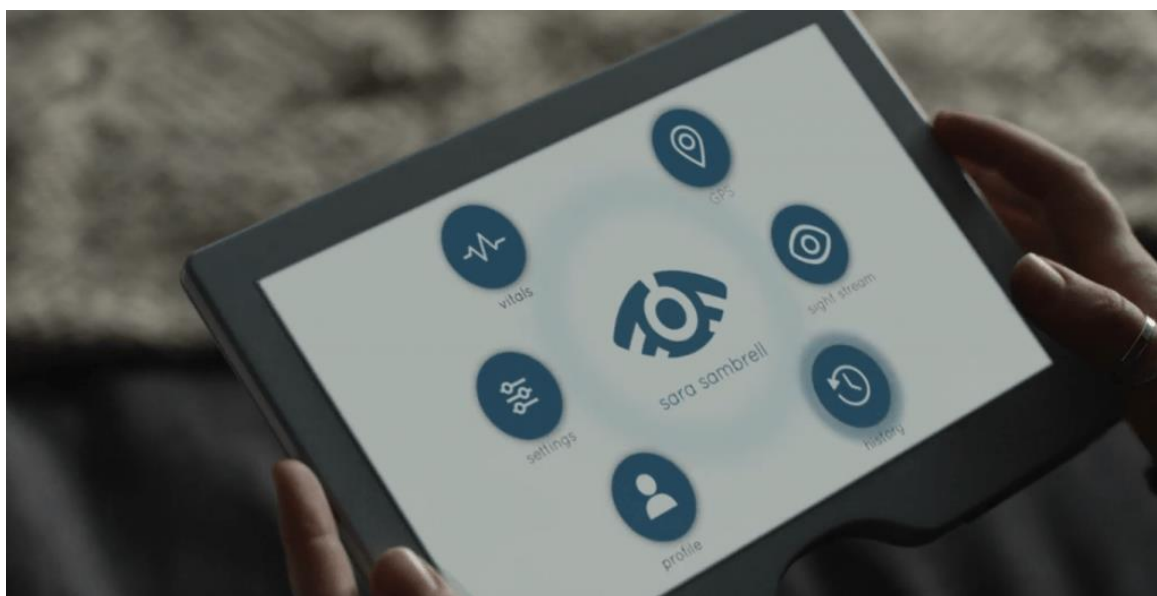
2.1.4. Shut Up And Dance

Cyber sigurnost je glavna tema treće epizode treće sezone serije, hakeri koji špijuniranjem kroz kameru ucijenjuju tinejdžera kako bi napravio niz riskantnih i rizičnih stvari samo za njihovu razonodu. [9]

Iako hakeri već imaju mogućnosti špijuniranja ljudi kroz web kamere i mikrofone i kasnijeg ucijenjivanja sa prikupljenim informacijama, Black Mirror kreativno istražuje što bi se vrlo lako moglo dogoditi ukoliko se hakeri odluče „pozabaviti“ sa svojim žrtvama. Web stranica na ruskom jeziku uživo prenosi video sadržaje prikupljenih sa tisuću web kamera sa slabom zaštitom. Više od 4500 kamera iz Sjedinjenih Država, 2000 iz Francuske i 500 iz Velike Britanije. Prijenosi uživo variraju od web kamera, sigurnosnih kamera u kućama, dućanima i tvrtkama pa čak i monitora za bebe. Administrator web stranice tvrdi kako je web stranica uspostavljena tako da bi ukazala na važnost sigurnosnih postavka kamera te da kada vlasnici kamera promijene lozinike i poboljšaju sigurnosne postavke, prijenos sa njihove kamere će biti maknut sa stranice. [12]

2.1.5. Arkangel

Arkangel je druga epizoda četvrte sezone. Zaštitnički nastrojena majka odlučuje ugraditi čip u mozak njezine kćeri koji joj omogućuje da vidi i čuje sve što i njezina kćer. Također može vidjeti i biometričke podatke pomoću aplikacije koja se povezuje sa čipom, aplikacija joj omogućuje i da „zamuti“ strašne i agresivne prizore za dijete. [9]

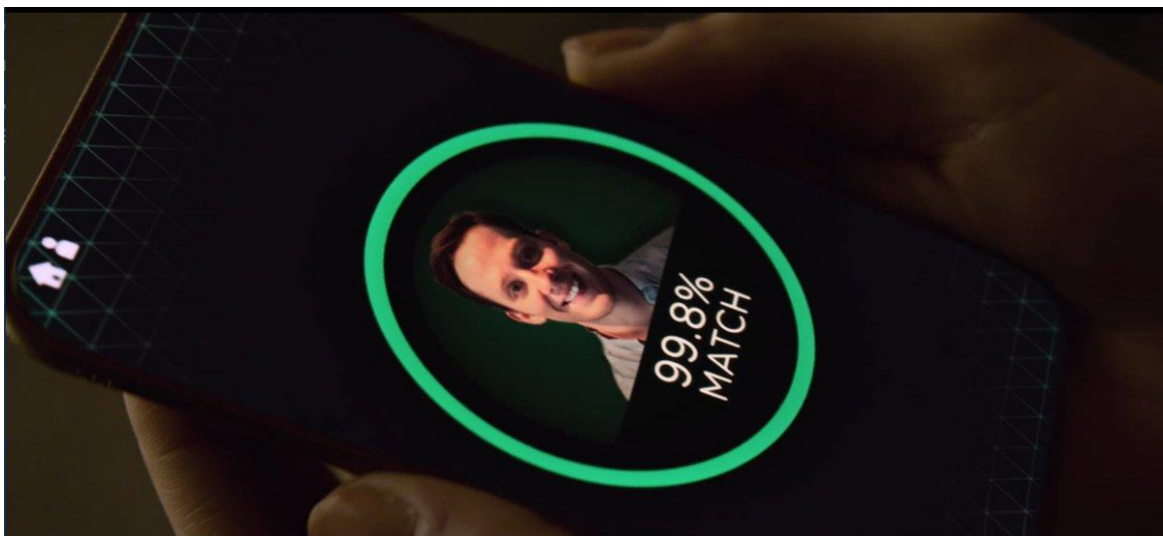

Slika 2.1.5. Prikaz aplikacije iz epizode *Arkangel*

Danas već imamo mobitele, fitness naukvice i pametne satove koji prate biometričke podatke, broje korake, prate fizičku aktivnost, spavanje i otkucaje srca. Već 2011. godine istražitelji na Sveučilištu Berkeley su uspješno rekreirali slike koje ljudi vide pomoću MRI tehnologije. Korištenje funkcionalnih modela magnetskih rezonancija (fMRI) i računalnih modela, istraživači sa Berkeleya uspjeli su dekodirati i rekonstruirati dinamična vizualna iskustva ljudi, u ovom slučaju gledajući filmove. Tehnologija trenutno može samo rekonstruirati videozapise koje su ljudi već vidjeli. Međutim, prema istraživačima, u budućnosti će moći reproducirati „filmove“ unutar naših glava koje nitko drugi ne vidi, poput snova i sjećanja. [13]

2.1.6. Hang The DJ

Hang The DJ je četvrta epizoda četvrte sezone serije Black Mirror. Frustrirani sistemom koji automatski spaja ljude za romantične veze bez njihove slobodne volje, obećavajući im 99.8% sigurnosti da će naći savršenog partnera. Žena i muškarac odlučuju pobjeći, u konačnici shvaćaju da žive u simulaciji ultra-inteligentne aplikacije za upoznavanje potencijalnih partnera. [9]

Slika 2.1.6. Prikaz scene iz epizode *Hang The DJ*

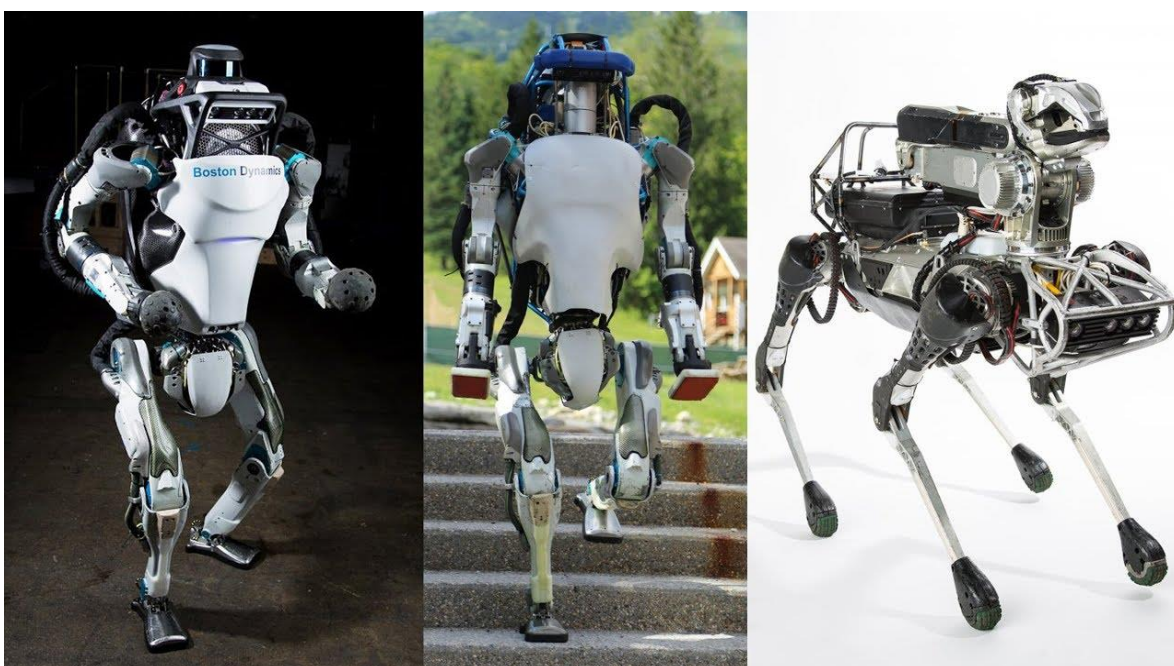
Aplikacije za upoznavanje gotovo će sigurno postati dovoljno sofisticirane za ovakve simulacije. Već se puno algoritamskih podudaranja događa na različitim web stranicama za upoznavanje, budući da ljudi objavljuju sve više podataka o sebi, o tome kako reagiraju u različitim situacijama, neće biti iznenađujuće ako će u narednih nekoliko godina zaista postojati sistem koji može spajati ljude sa tako velikim postotcima sličnosti. [14]

2.1.7. Metalhead

Metalhead je peta epizoda četvrte sezone serije. U post-apokaliptičkoj crno-bijeloj budućnosti, iako nikada u seriji nije objašnjeno što je dovelo do toga, žena i dvojica muškaraca ulaze u skladište i nenamjerno oslobađaju ubojitog robota koji izgleda kao pas. Iako se isprva čini da je ta epizoda jedna od najudaljenijih u budućnosti, također se čini zastrašujuće bliskom našoj budućnosti. [15]

Tvrtka Boston Dynamics već sada razvija robote koji mogu trčati i penjati se tako da nije toliko teško zamisliti da će uskoro postojati naoružani roboti puni senzora koji će efikasno moći uhvatiti svoj „plijen.“ [16]

Slika 2.1.7. Roboti iz tvrtke Boston Dynamics

2.1.8. Black Museum

Black Museum je šesta i zadnja epizoda četvrte sezone te je osmišljena kao set mini priča koje prepričava vlasnik „Black Museum“ muzeja. U prvom dijelu upoznajemo uređaj pod nazivom „Dawson's Sympathetic Diagnoser“ uređaj koji liječniku omogućuje da osjeća isto što i njegovi pacijenti pomoću bežičnog uređaja i čipa ugrađenog u liječnikovom mozgu. [15]

„Diagnoser“ iz ove epizode zvuči kao tehnološka verzija medicinskog stanja zvanog sinestezija zrcalnog dodira, koja je povezana s vrlo dubokim osjećajem empatije prema tuđom boli. Postojala su nastojanja za pokušajima korištenja virtualne stvarnosti u svrhe razvijanja empatije, iako se

virtualna stvarnost danas koristi samo kod zabavnih sadržaja. [17] Također u industriji video igrice sve je popularnija upotreba haptika za simulaciju boli iz igrice u stvarnosti. [18]

Slika 2.1.8. *Hardlight odijelo za simulaciju boli u virtualnoj stvarnosti*

U drugim segmentima epizode istražuju se ideje koje uključuju prijenos nečije svijesti, sa ili bez njihove dozvole, u drugo tijelo ili čak neživi objekt. No tada se postavlja pitanje prava digitalne svijesti, primjerice ako je „stavljena“ u neživi objekt poput medvjedića u seriji, koji ima samo dvije fraze koje može koristiti za komunikaciju. Isto tako, što sa digitalnom svijesti mrtvog osuđenog zločinca čija digitalna replika prolazi svakodnevni ciklus mučenja kao neka vrsta turističke atrakcije. [15]

To je jedna od ideja o kojima je govorila osnivačica United Thereapeuticsa, Martine Rothblatt. Ona vjeruje kako će ljudi zaista živjeti zauvijek i da će se naša svijest moći kopirati i prenijeti u novo 3D printano tijelo. [19]

2.1.9. Crocodile

U trećoj epizodi četvrte sezone serije glavni lik je žena Shazia koja istražuje prometnu nesreću kada autonomno dostavno vozilo udari pješaka. Za intervjuiranje potencijalnih svjedoka koristi uređaj koji joj omogućuje pristup njihovim sjećanjima te izrađuje videozapise i slike iz njihovih sjećanja. [15]

Već dulje vrijeme postoje eksperimenti koji korištenjem MRI tehnologije pokušavaju pretvoriti snove ili misli u digitalni videozapis. Kao što je ranije navedeno kod primjera epizode Arkangel, čak 2011. godine su istražitelji na Berkleyu rekreirali prizore iz filmove koje ljudi vide uz pomoć MRI tehnologije. Iako to još uvijek nije ni blizu rekreiranja ljudskih sjećanja i misli u HD videu, zasigurno je početak. [13]

Slika 2.1.9. Twitter objava lanca brze hrane koja najavljuje autonomno dostavno vozilo

2.2. George Orwell - 1984.

1984. je znanstvenofantastični roman koji je 1949. godine objavio britanski književnik George Orwell. Radnja romana, smještena u London opisuje futurističko totalitarno društvo čiji oligarhijski vlastodršci upotrebljavaju najsuvremenija dostignuća tehnologije i psihologije da bi stanovnike držali u pokornosti. *1984.* je postao ne samo najpoznatiji Orwellov roman nego jedno od klasičnih djela distopije i jedan od najutjecajnijih romana 20. stoljeća. Temeljen na autorovim iskustvima povezanim sa španjolskim građanskim ratom, odnosno Drugim svjetskim ratom i ideologijama fašizma i komunizma, roman se shvaća kao upozorenje budućim generacijama, ali i nadahnuće mnogim književnicima, filozofima i teoretičarima politike. [20]

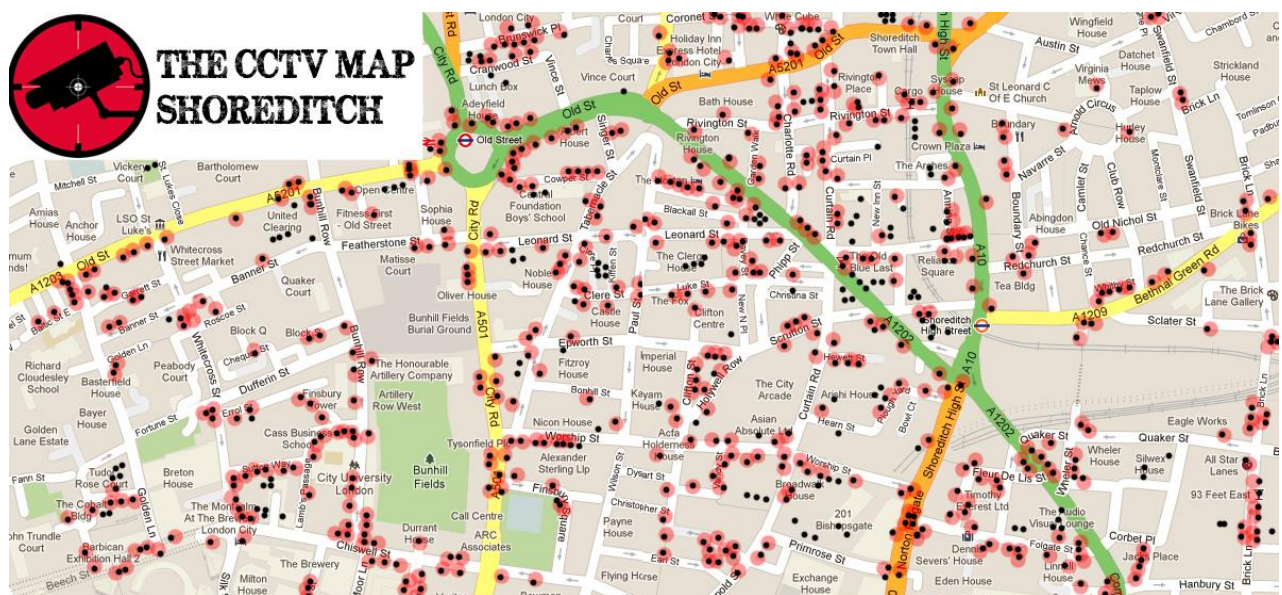
Slika 2.2. Grafit „Veliki Brat te gleda“ u Francuskoj

2.2.1. Veliki brat i tehnologija

Simbol Oceanije i partije, Veliki Brat, vrhovni je vođa Oceanije, i sveprisutan je na telekranima, kovanicama, čak i na velikim plakatima upozorenja: „VELIKI BRAT TE GLEDA.“ Veliki Brat, teoretski jedan od osnivača partije i vođa revolucije u čije postojanje Winston sumnja nikad neće ostariti i umrijeti. On je glasnogovornik partije te simbol kojeg svi pripadnici partije obožavaju. [21]

Kao što je navedeno, tehnologija je iznimno važno sredstvo koje partija koristi kako bi zadržala kontrolu nad stanovnicima. Bez telekrana, misaona policija ne bi bila ni približno toliko učinkovita i propaganda ne bi bila toliko raširena. Stalni nadzor telekrana učinkovito ograničava svakodnevni život stanovnika Oceanije: oni su uvijek nadzirani. [22]

Ujedinjeno Kraljevstvo ubrzo će postati jedna od najnadziranih zemalja svijeta, dopustivši da policija i obaviještajne službe špijuniraju vlastiti narod do nečuvene razine za demokratsku zemlju. Specijalni izvjestitelj UN-a o pravu na privatnost nazvao je situaciju lošijom od zastrašujuće. Edward Snowden također kaže da je to najekstremniji sustav nadzora u povijesti zapadne demokracije. [23]

Slika 2.2.1. Prikaz nadzornih kamera u londonskom kvartu Shoreditchu

2.2.2. Telekrani

U romanu, veliki TV ekrani koji prenose vladinu propagandu, vijesti i odobren zabavni program nalaze se na gotovo svim javnim i privatnim mjestima. Ali telekrani su i dvosmjerna sredstva kontrole koja nadziru privatni život stanovnika. Danas, web stranice poput Facebooka prate što nam se sviđa i što nam se ne sviđa, vlade i osobe provaljuju u naša računala i mogu doznati što žele znati. Zatim, tu su i sveprisutne nadzorne kamere koje nadziru svakodnevni život prosječne osobe. [24]

Slika 2.2.2. Prikaz telekrana iz filmske adaptacije romana 1984

Prema procjeni Britanskog udruženja sigurnosne industrije (BSIA) u Ujedinjenom Kraljevstvu ima do 5,9 milijuna nadzornih kamera (što znači da u Ujedinjenom Kraljevstvu živi 1% svjetske populacije i nalazi se 20% nadzornih kamera u svijetu), uključujući i 750 000 nadzornih kamera na osjetljivim lokacijama kao što su škole, bolnice i domovi za starije i nemoćne. Prema maksimalnoj procjeni Ujedinjeno Kraljevstvo ima jednu nadzornu kameru na svakih 11 stanovnika, iako prema BSIA-u najvjerojatnije je da u Ujedinjenom Kraljevstvu ima ukupno 4,9 milijuna nadzornih kamera, ili jedna na svakih 14 stanovnika. [25]

2.2.3. Beskrajni rat

Orwell u knjizi piše o svjetskom ratu koji se naizgled vodi oduvijek, i kao što primjećuje protagonist romana Winston Smith, neprijatelj se uvijek mijenja. Jedan tjedan u ratu smo s Istazijom, a prijatelji s Eurazijom, dok je slijedeći tjedan obrnuto. Protivnike se ne može razlikovati po mnogočemu, partija prvenstveno koristi protivnike da bi stanovnike Oceanije, gdje živi Smith, držala u strahu, čime bi neslaganje s državom postalo nezamislivo ili kažnjivo. [24]

Danas imamo tzv. rat protiv terorizma, čiji kraj se ne nazire, generalizirani društveni strah, ukidanje određenih građanskih prava te nejasno definiranog neprijatelja koji bi mogao biti bilo gdje i bilo što. [26]

2.2.4. Protiv užitka

U Orwellovoj knjizi *1984.* spolni odnos radi užitka smatra se neprihvatljivim, kao i jedenje čokolade ili pijeње visokokvalitetnog alkoholnog pića. Cilj toga bio je spriječiti ljude od uživanja i mogućeg gubitka interesa i vjernosti Velikom Bratu. [24]

Današnje organizacije koje promoviraju spolni odgoj baziran isključivo na apstinenciji ili koje žele zabraniti kontracepciju moderna su verzija toga. Imamo „poreze na grijeh“ i primorani smo platiti kaznu za kupovanje alkohola, duhana i goriva (porez na ugljikov dioksid) jer se trebamo osjećati krivima zbog štete koju smo očigledno nanijeli Zemlji radi svakodnevnog putovanja na posao. [24]

2.3. Aldous Huxley - Vrli novi svijet

Vrli novi svijet je distopijski roman napisan 1931. godine autora Aldousa Huxleya. Radnja romana se odvija u futurističkom društvu genetski modificiranih stanovnika gdje društvenu hijerarhiju određuje inteligencija pojedinca. Roman opisuje velike znanstvene napretke u reproduktivnoj tehnologiji, učenju u snu, psihološkoj manipulaciji i klasičnom uvjetovanju koji zajedno tvore utopijsko društvo koje samo jedan pojedinac odluči preispitivati. [27]

2.3.1. Biotehnologija

Radnja se odvija u 2540. godini, u vremenu kad djeca nastaju u umjetnim maternicama, rađaju se u inkubatorima, odgajana su prema programu indoktrinacije i sortirana u kaste prema inteligenciji i fizičkim sposobnostima. Većina odraslih uzima drogu naziva Soma koja ima umirujuć učinak. Oni koji odbiju ovu praksu prognani su u rezervate za divljake na Island, Falklandske otoke, Novi Meksiko i ostale daleke lokacije s malo resursa koje nadzire vlada. [28]

Ljudi već sada sve više mijenjaju sami sebe. Koristeći sve bolju tehnologiju ljudi kontroliraju svoje osjećaje i kogniciju lijekovima na recept, slijepi vide a paraplegičari hodaju pomoću prostetike, pomoću tehnika promijene gena bolesti koje su prije bile neizlječive postaju izlječive. Biotehnologija nam daje sposobnost ne samo da mijenjamo svijet, kao što je to bilo u industrijskoj revoluciji ranih 1880-ih godina, nego i da mijenjamo sebe, da manipuliramo našim tijelima i umovima. S vremenom ovaj pristup uništiti će individualnost do razine da će ljudi postati tretirani poput robe, ništa drugačije od onoga kako se mi danas odnosimo prema automobilima. [28]

2.3.2. Privatnost

U knjizi, želja da pojedinac bude sam i da razgovara nasamo s nekim smatra se bizarnim ponašanjem. Kada Bernard želi razgovarati nasamo s Leninom, ona se smije, ne iz zlobe, nego zato što je ideja da mase ne vide i ne čuju pojedinca apsurdna. Svi moraju znati što svi rade kako bi to što rade imalo vrijednost. [29]

Prema *Vrlom novom svijetu*, sve što se događa u privatnosti možda se nije niti dogodilo, što zastrašujuće podsjeća na našu suvremenu kulturu. Slijedeći internetsku frazu „pics or didn't happen“ ljudi dijele sve detalje iz svog svakodnevnog života te tako javna domena postaje važnija

od privatne. Ako ne postoji dokaz o tome koji je javno dostupan i ako se nešto dogodilo iza zatvorenih vrata onda se niti nije dogodilo. [29]

U *Vrlom novom svijetu*, privatnost se smatra i zločinom i kaznom. Držanje privatnog života podalje od javnosti u ovoj novoj engleskoj državi smatra se nekonformizmom te su oni koji to rade, ironično, izgnani iz društva da žive daleko od javnosti. [30]

Slično tome, ukoliko osoba određene dobi i privilegija ne sudjeluje na barem jednoj društvenoj mreži smatra se da se ne želi uklopiti i za to je kažnjena. Velik dio pozivanja na događaje odvija se na Facebooku i zapanjujuć broj poslova (naročito u kreativnoj industriji) kaznit će vas ako nemate uspješan LinkedIn i/ili Twitter profil. Na privatnost na internetu utječe konzumerizam. Privatnost je postala enigma. Osjećamo se da trebamo izabrati između društvene aktivnosti i čuvanja privatnosti. Jeste li znali da ste Facebooku dali dopuštenje da čita vaše poruke ako ste prihvatili najnoviji update Facebook aplikacije? Svi znaju da Google ima sumnjiva pravila o privatnosti, ali Gmail je dobar pružatelj e-mail usluga i Twitter profili većine ljudi nisu privatni. S vremenom će doći do toga da će prednosti koje nudi aplikacija ili neka druga elektronička usluga prevagnuti and željom za privatnošću. Veliki dio društvenih mreža koristi vaše posjete stranicama da bi vam predlagao oglase i čini se da nama kao društvu to ne smeta. [30]

2.4. Margaret Atwood - Sluškinjina priča

Sluškinjina priča distopijski je roman spisateljice Margaret Atwood objavljen 1985. g. Radnja se odvija u bliskoj budućnosti u Novoj Engleskoj, totalitarnoj državi sličnoj teonomiji koja je srušila vladu SAD-a. Radnja romana prati putovanje sluškinje Offred. *Sluškinjina priča* istražuje teme potlačenih žena u patrijarhalnom društvu i različite načine na koje žene pokušavaju steći neovisnost i individualnost. [31]

Slika 2.4. Prikaz scene iz serijske adaptacije romana *Sluškinjina priča*

Sluškinjina priča je poznata kao feminističko upozorenje. Ali jedan dio onoga što autorica opisuje nije bila samo spekulacija o krajnjem rezultatu dolaska na vlast religiozne desnice u SAD-u, nego se i bazirao na onome što se drugdje događalo. Atwood kaže da ju je dijelom inspirirala namjera Nicolae Ceaușescua da poveća stopu nataliteta u Rumunjskoj, što je dovelo do nadziranja trudnica i zabrana pobačaja i kontracepcije. [32]

Prije 1967. godine rumunjska politika zabrane pobačaja bila je jedna od najliberalnijih u Europi. Zbog toga što je dostupnost kontracepcije bila mala, pobačaj je bio najuobičajeniji način planiranja obitelji. Kombinacijom modernizacije rumunjskog društva, sudjelovanja žena na tržištu

rada i niskog životnog standarda, broj rođenih znatno je pao od 1950-ih, najniži broj bio je 1966. g. Međutim, vođe su smatrali da je smanjenje broja rođenih rezultat dekreta iz 1957. g. koji je legalizirao pobačaj. Da bi se nagli pad broja populacije spriječio, Komunistička partija odlučila je da se populacija Rumunjske treba povećati s 23 na 30 milijuna stanovnika. U listopadu 1966. g. Ceaușescu je donio Dekret 770. Pobačaj i kontracepcija proglašeni su ilegalnima uz neke ekstremne iznimke. [33]

Ideju davanja potomaka nižih klasa obiteljima viših klasa dobila je iz primjera Argentine, gdje je vojna hunta došla na vlast 1976. g. nakon čega je nestalo oko 500 djece koja su smještena u obitelji vođa. [32]

Slika 2.4.1. Fotografija sa prosvjeda na Cvjetnom trgu u Zagrebu
„Sluškinje ustaju za ratifikaciju Istanbulske konvencije“

Početak ove godine je u Zagrebu organiziran prosvjed pod nazivom „Sluškinje ustaju za ratifikaciju Istanbulske konvencije.“ Prosvjed su organizirale brojne organizacije civilnog društva, aktivistice i brojni građani koji su se pridružili borbi za ratifikaciju Konvencije, obilježava se ovogodišnji globalni događaj "Milijarda ustaje protiv nasilja nad ženama". Organizatori prosvjeda govore kako situacija u Hrvatskoj po pitanju ženskih prava i nasilja nad ženama nije dobra, svake godine sve je veći broj ubijenih, a svakih 15 minuta u Hrvatskoj je jedna žena zlostavljana, istaknuto je na prosvjedu „Sluškinje ustaju za ratifikaciju Istanbulske konvencije“ na zagrebačkom

Cvjetnom trgu, s kojeg je od Vlade i Sabora još jedanput zatraženo da ratificiraju Istanbulsku konvenciju kao okvir za poboljšanje statusa žena i alat za efikasniju zaštitu žena i djevojčica. Simbolika distopijske knjige i popularne serije Sluškinjina priča je odrabrana za prosvjed da bi se, kako su istaknuli organizatori, „predočio smjer u koji nas guraju ultrakonzervativne interesne grupe koje već nekoliko godina rade na ukidanju mehanizama zaštite ženskih ljudskih prava.“ [34]

2.5. Anthony Burgess - Paklena naranča

Paklena naranča distopijski je roman Anthonyja Burgessa, objavljen 1962. g. Radnja je smještena u blisku budućnost engleskog društva i vrti se oko ekstremno nasilne tinejdžerske supkulture. Protagonist Alex priča o svojim nasilnim podvizima i iskustvima s državnim tijelima koja ga namjeravaju promijeniti. Nakon što je Alex osuđen zbog ubojstva i kažnjen s 14 godina zatvora, zatvorenici iz njegove ćelije krive ga za smrt problematičnog zatvorenika. Alex je izabran za eksperimentalno liječenje s ciljem promjene ponašanja pod nazivom „Ludovikova tehnika” u zamjenu za smanjenje njegove kazne. „Ludovikova tehnika” je averzivna terapija. Ubrizgavanjem sredstava koja izazivaju mučninu uz gledanje nasilnih filmova, Alexa se uvjetuje da mu pozli pri samoj pomisli na nasilje. [35]

Slika 2.5. Prikaz scene iz filmske adaptacije knjige u kojoj primijenjuju averzivnu terapiju

Averzivna terapija je oblik psihološkog liječenja u kojem je pacijent stimuliran te istovremeno podvrgnut nekom obliku nelagode. Cilj ovog uvjetovanja je da pacijent poveže stimulus s osjećajem nelagode kako bi se suzbilo neželjeno ponašanje. Ima mnogo oblika averzivne terapije, npr. stavljanje sredstava neugodnog okusa na nokte kako bi se suzbilo grizenje noktiju; korištenje emetika s alkoholom; korištenje elektrošokova slabog do jakog intenziteta za suzbijanje neželjenog ponašanja. Averzivna terapija velikim dijelom koristi se za liječenje ovisnosti o alkoholu i drogama. Ovaj oblik liječenja primjenjuje se od 1932. g. [36]

Počevši 1917. g. pa sve do 2003. g., Sovjeti su uložili 1 bilijun eura u razvijanje metoda kontrole uma kako bi konkurirali sličnim programima u SAD-u. [37, 38]

January 11-17, 1993 DEFENSE NEWS 29

U.S., Russia Hope To Safeguard Mind-Control Techniques

CONTROL, From Page 4

... including George Kotov, a former KGB general now serving in a senior government ministry post, present in their report a list of software and hardware associated with their psycho-correction program that could be procured for as little as \$80,000.

"As far as it has become possible to probe and correct psychic contents of human beings despite their will and consciousness by instrumental means... results having been achieved can get out of [our] control and be used with inhumane purposes of manipulating psyche," the paper states.

The Russian authors note that "World opinion is not ready for dealing appropriately with the problems coming from the possibility of direct access to the human mind." Therefore, the Russian authors have proposed a bilateral Center for Psycho-technologies where U.S. and Russian authorities could monitor and re-

strict the emerging capabilities.

Janet Morris of the Global Strategy Council, a Washington-based think tank established by Ray Cline, former Central Intelligence Agency deputy director, is a key U.S. liaison between Russian and U.S. officials.

In a Dec. 15 interview, Morris said she and the Richmond, Va.-based International Healthline Corp. have briefed senior U.S. intelligence and Army officials about the Russian capabilities, which Morris said could include hand-held devices for purposes of special operations, crowd control and antipersonnel actions. Healthline Corp. is evaluating Russian health care technologies and will underwrite Russian demonstrations in the United States.

"We talked about using this to screen and prepare special operations personnel for extremely difficult missions and ways in which this could be integrated into doctrine for [psychological

operations]," Morris said.

She said Army officials were concerned about the capability being directed against armored systems and personnel through electronic communications links. Ground troops, she said, risk exposure to bone-conducting sound waves that cannot be offset by earplugs or other current protective gear. Morris added that U.S. countermeasures could include sound cancellation, a complex process that involves broadcasting oppositely phased wave forms in precisely matched frequencies.

Maj. Pete Keating, a U.S. Army spokesman, said senior Army officials had expressed interest in reviewing Russian capabilities but that repeated plans to schedule visits to the former Soviet Union were rejected by Donald Atwood, deputy secretary of defense. Keating said he was unfamiliar with the mind-control technology and could not discuss

specific details.

U.S. sources said government officials and leaders from the business and medical communities will consider Russian offers to place the mind-control capability under bilateral controls.

At least one senior U.S. senator, government intelligence officials and the U.S. Army's Office for Operations, Plans and Force Development are interested in reviewing the Russian capabilities, U.S. sources said.

In addition, International Healthline Corp. is planning to bring a team of Russian specialists here within the next couple of months to demonstrate the capability, company President Jim Hovis said in a Dec. 2 interview.

Meanwhile, the U.S. Army's Armament Research, Development & Engineering Center is conducting a one-year study of acoustic beam technology that may mirror some of the effects reported by the Russians.

Army spokesman Bill Harris said Dec. 3 the command awarded the one-year study contract to Scientific Applications & Research Associates of Huntington Beach, Calif. Related research is being conducted at the Moscow-based Andreev Institute, U.S. and Russian sources said.

Despite the growing interest in a capability traditionally reserved for science fiction novels and cinema, industry and academic experts are cautious and skeptical about its potential battlefield use.

"This is not something that strikes me as requiring high-level attention," Raymond Garthoff, a defense and intelligence analyst at the Washington-based Brookings Institution, said in a Dec. 2 interview.

Morris contends that the capability has been demonstrated in the laboratory in Russia and should be placed under international restrictions at the earliest possible opportunity.

Slika 2.5.1. Isječak novinskog članka iz 1993. s naslovom „SAD i Rusija staju u obranu tehnika kontrole uma“

Sustav pod nazivom Semantic Stimuli Response Measurements Technology ili SSRM Tek softverski je čitač misli koji navodno testira nevoljne reakcije osobe na subliminalne poruke. SSRM Tek predstavljen je osobi kao bezazlena računalna igra koja prikazuje subliminalne slike, kao što su slike Osame bin Ladena ili svjetskog trgovačkog centra „Igrač“, npr. putnik u zračnoj luci pritisne gumb kao odgovor na slike, bez da svjesno registrira što gleda. Reakcija terorista na ubrzano izmjenjivanje slika nevoljno se razlikuje od one nevine osobe. Temeljna pretpostavka ove tehnologije je da bi teroristi prepoznali sliku terorista među slikama koje se ubrzano izmjenjuju bez da su toga svjesni te bi ih njihova podsvjesna reakcija na sliku odala. [39]

2.6. Matrix

Film *Matrix* prikazuje distopijsku budućnost u kojoj je stvarnost kakvu percipira većina ljudi zapravo simulirana stvarnost pod nazivom *Matrix*. Matrix su proizveli strojevi da bi ljude držali pod kontrolom, toplina ljudskih tijela i električna aktivnost korištene su kao izvor energije. [40]

Slika 2.6. Prikaz scene iz filma *Matrix*

Radovi filozofa Nicka Bostroma nisu nepoznati Elonu Musku, Bostrom je već upozoravao da bi izrazito velika umjetna inteligencija mogla uništiti čovječanstvo. Musk je spomenuo taj strah kao razlog za investiranje u tvrtku za umjetnu inteligenciju DeepMind prije nego što ju je kupio Google. Ali sada je upoznao svijet s još jednim konceptom koji je popularizirao Bostrom; problem simulacije. Problem je u tome ako su realistične simulacije svemira moguće, tada bi vrlo brzo bilo mnogo više simulacija stvarnosti nego same stvarnosti. Izgledi da se nalazimo u jednoj opciji od milijarde opcija koje nisu lažne jesu milijarde prema jedan. „Prije 40 godina imali smo igru Pong, dva pravokutnika i točku. Danas, 40 godina kasnije imamo fotorealistične 3D simulacije koje milijuni ljudi igraju istovremeno i koje svake godine postaju sve bolje. Uskoro ćemo imati virtualnu stvarnost, imat ćemo proširenu stvarnost“, kaže Musk. „Ako pretpostavite ikakvo poboljšanje onda se može zaključiti da se igre neće razlikovati od stvarnosti“. Musk je dodao da ako se i ne nalazimo u simulaciji razlog za to nije to da smo prva civilizacija ikada, nego da nijedna civilizacija nije dovoljno napredna da bi napravila simulaciju stvarnosti. Kada je Bostrom opisivao svoj argument 2003. g. predstavio ga je kao neprivlačnu trilemu: nijedna civilizacija nije živjela

dovoljno dugo da razvije simulacije, civilizacije koje razviju simulacije toliko su drugačije od naše da ne bi simulirali našu stvarnost ili se već nalazimo u simulaciji. [41]

Musk je samo jedan od ljudi iz Silicijske doline koji se zanimaju u hipotezu simulacije, koja tvrdi da je ono što mi doživljavamo kao stvarnost zapravo velika kompjuterska simulacija sofisticiranije inteligencije. Prema časopisu The New Yorker dva su milijardera za koje tajno rade znanstvenici koji rade kako bi probili simulaciju. Ako smatramo da nema ničega nadnaravnog što dotiče našu svijest i da je ona samo proizvod vrlo kompleksne strukture ljudskog mozga, moći ćemo svijest reproducirati. “Uskoro neće biti nikakve tehnološke zapreke koja bi spiječavala proizvodnju strojeva koji imaju vlastitu svijest”, rekao je Rich Terrile, znanstvenik NASA-e. Razlozi koji podupiru teoriju da je svemir simulacija su to da svemir funkcionira matematički i da je podijeljen na komadiće (subatomske čestice) kao kompjuterska igra na piksele. „Čak i ono što smatramo konstantnim (vrijeme, energija, prostor i volumen) ima ograničenu veličinu. Ako je tome tako, onda se je naš svemir i ograničen i može se izračunati. Temeljem ovih karakteristika svemir je moguće simulirati“, rekao je Terrile. [42]

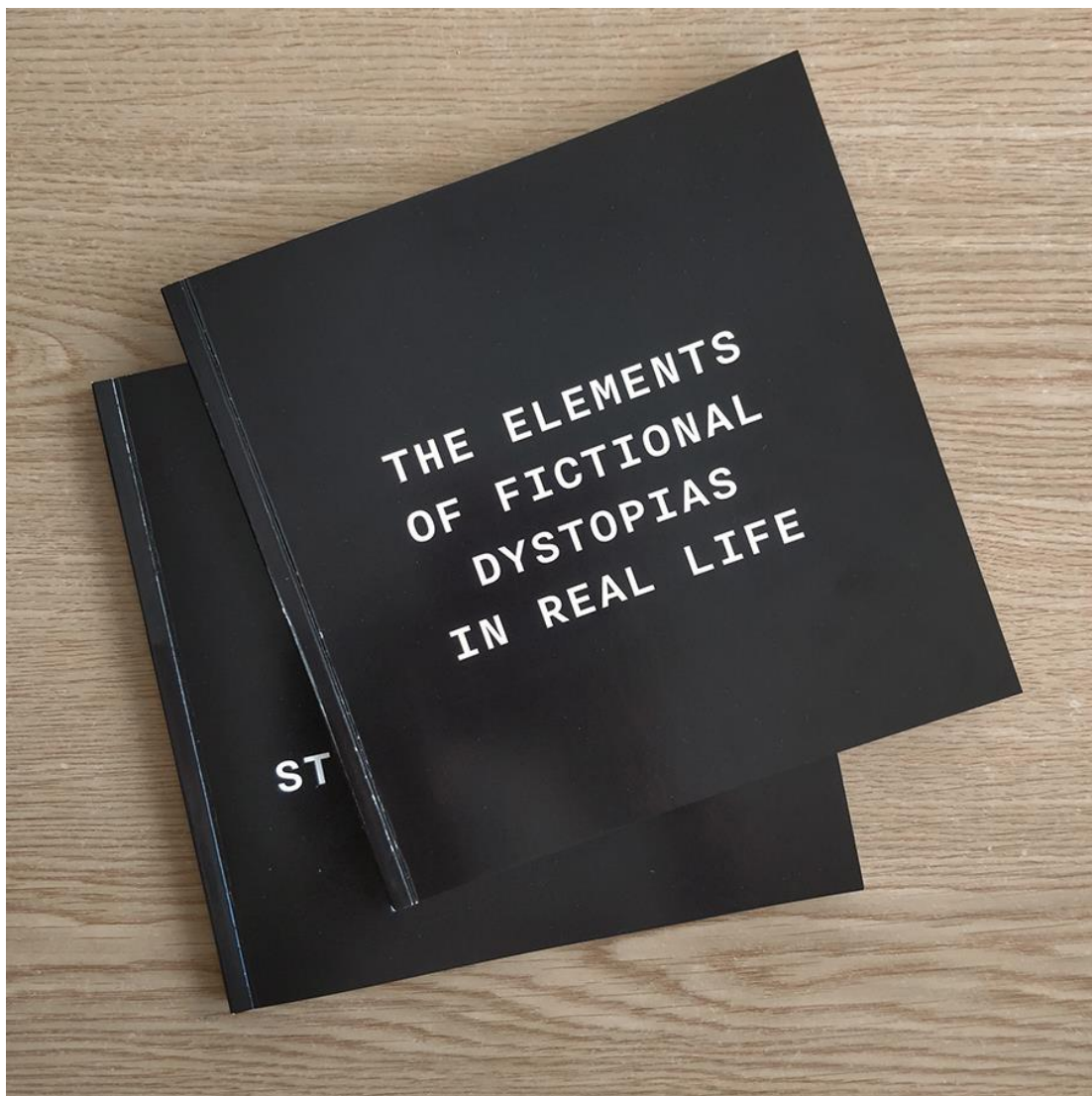

3. Završene publikacije

Priklupljanje i analiziranje poveznica distopijske fikcije sa stvarnosti rezultiralo je dvijema publikacijama, jedna na hrvatskom i jedna na engleskom jeziku. Publikacije su osmišljene tako da se na lijevim stranicama nalaze screenshotovi jedne od relevantnih literaturnih referenca. Na desnim stranicama publikacija u monospace pismu opisani su primjeri iz fiktivnih distopijski djela, dok su primjeri iz stvarnosti opisani u sans serifnom pismu.

Monospace pismo je odabrano za opise fiktivnih primjera zato što asocira na tehnologiju, dok je sans serifno pismo odabrano za primjere iz stvarnosti da asocira na suvremenost i stvarnost primjera iz stvarnog života.

Rad je osmišljen kao svojevrsna kritika suvremenog društva upravo zato što prikazivanjem poveznica između fiktivnih distopija i naše stvarnosti postaje jasno da smo zanemarili upozorenja autora distopijskih fikcija.

Slika 3.1. *Prikaz publikacije*

Slika 3.2. Prikaz publikacije

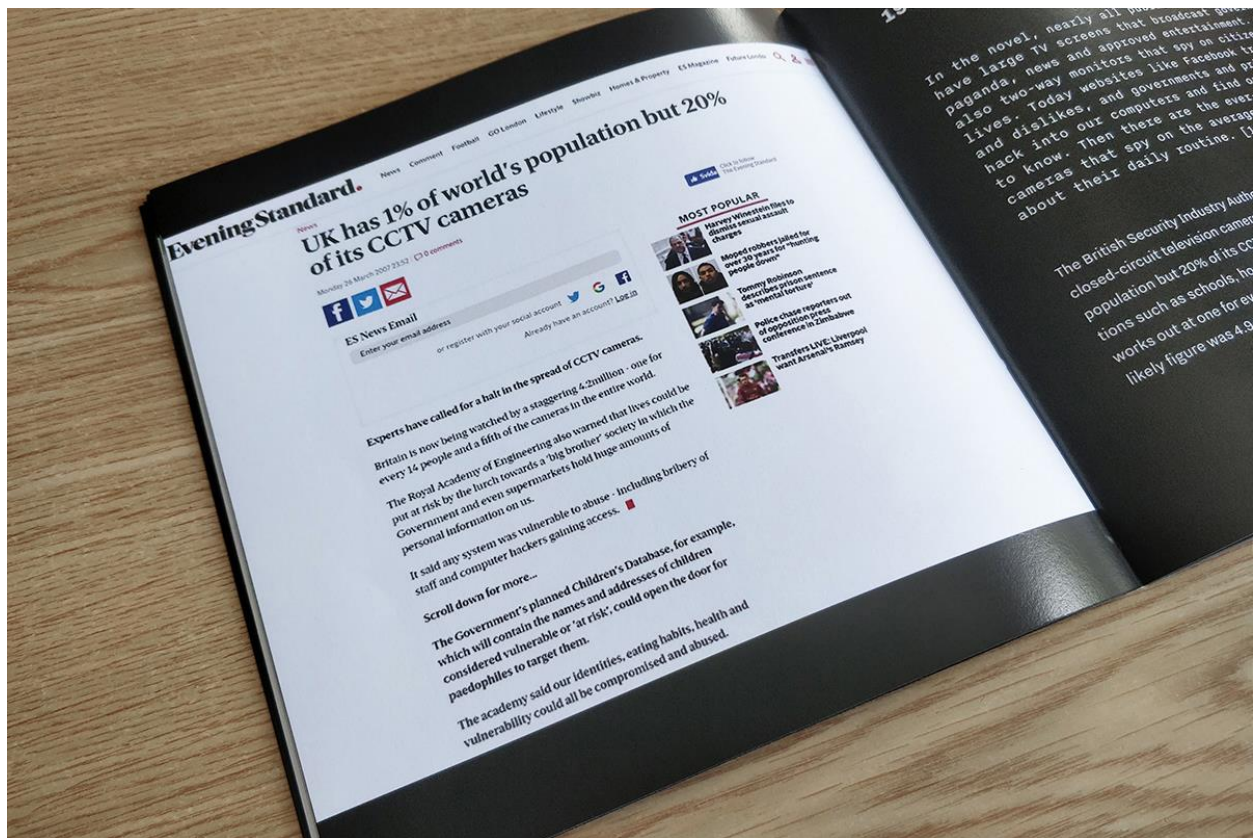
Slika 3.3. Prikaz publikacije

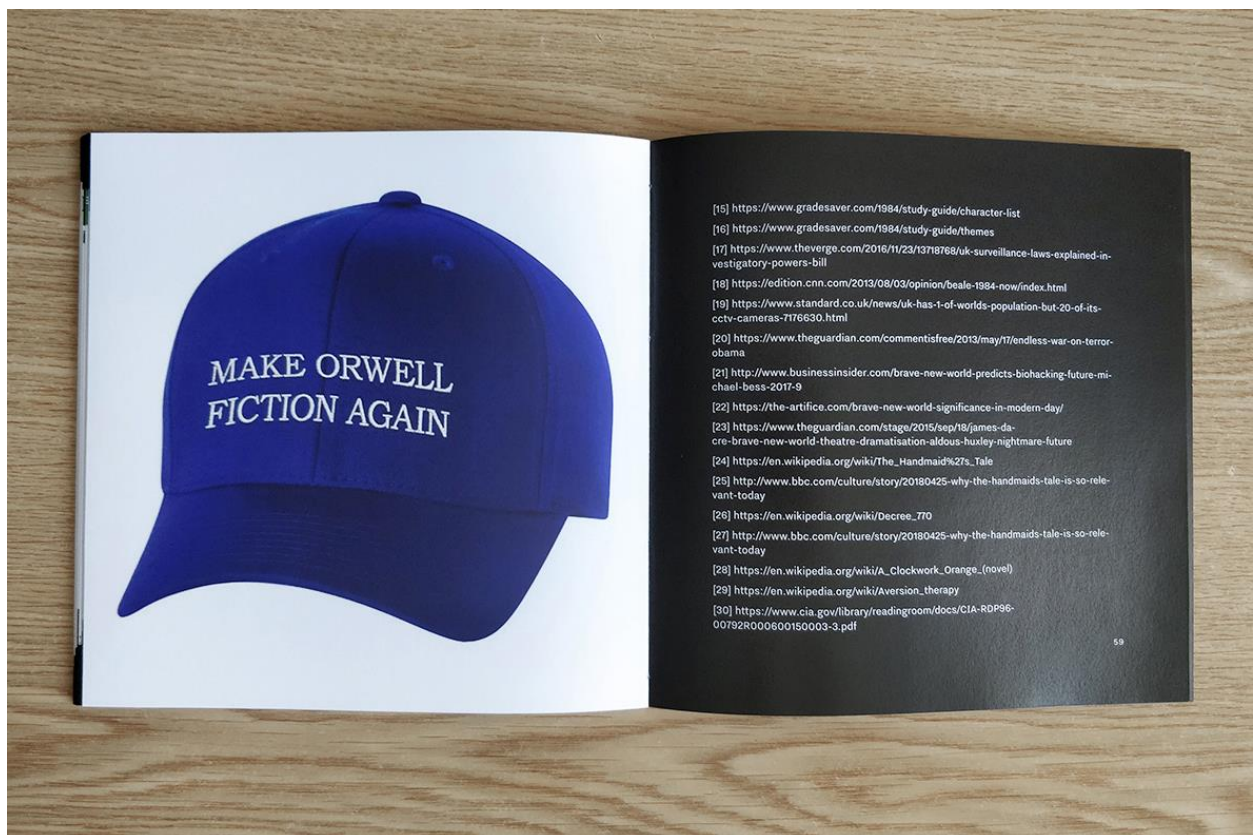
Slika 3.4. *Prikaz uveza publikacije*

Slika 3.5. *Prikaz uveza publikacije*

Slika 3.6. Prikaz publikacije

Slika 3.7. Prikaz publikacije

4. Zaključak

U ovom završnom radu predstavljeni su različiti primjeri poveznica djela distopijske fikcije i suvremenog društva. Fiktivna djela korištena za ovaj rad su: serija *Black Mirror* (od 2011. do 2017. g.) i film *Matrix* (1999. g.) te knjige: *1984.* (George Orwell), *Vrli novi svijet* (Aldous Huxley), *Sluškinjina priča* (Margaret Atwood) i *Paklena naranča* (Anthony Burgess.) Povezivanjem ovih djela sa događajima iz stvarnosti postaje jasno da smo, kao društvo, zanemarili upozorenja autora distopijskih fikcija. Najočitiiji primjer toga je možda Orwellovo djelo *1984.* koje iako je objavljeno čak 1949. godine još uvijek služi kao bezvremensko upozorenje sadašnjim i budućim generacijama, ali i kao nadahnuće drugim književnicima, filozofima i teoretičarima politike. Isto tako su relevantna i suvremena djela distopijske fikcije poput serije *Black Mirror* koja se primarno bavi temama vezanima uz tehnologiju i ljudsku ovisnost o tehnologiji.

Prikupljeni primjeri fikcija i njihve poveznice iz stvarnosti su prezentirani u dvije tiskane publikacije, jedna na hrvatskom i jedna na engleskom jeziku.

U Koprivnici, 21. rujna 2018. g.

SVEUČILIŠTE
SJEVER

**IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU**

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, ANTONIJA LAUŠ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom ELEMENTI FIKTIVNIH DISTORIJA U STVARNOM ŽIVOTU (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Antonija Lauš
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, ANTONIJA LAUŠ (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom ELEMENTI FIKTIVNIH DISTORIJA U STVARNOM ŽIVOTU (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Antonija Lauš
(vlastoručni potpis)

5. Literatura

- [1] <https://en.wikipedia.org/wiki/Dystopia>, dostupno 7.8.2018.
- [2] <https://www.lektire.hr/distopijska-knjizevnost/>, dostupno 7.8.2018.
- [3] https://en.wikipedia.org/wiki/Black_Mirror, dostupno 7.8.2018.
- [4] <https://www.theguardian.com/technology/2011/dec/01/charlie-brooker-dark-side-gadget-addiction-black-mirror>, dostupno 7.8.2018.
- [5] [https://en.wikipedia.org/wiki/White_Bear_\(Black_Mirror\)](https://en.wikipedia.org/wiki/White_Bear_(Black_Mirror)), dostupno 8.8.2018.
- [6] <https://www.bbc.co.uk/bbcthree/article/5c0ce0ab-c88f-45be-b44d-59841e5f9e64>, dostupno 8.8.2018.
- [7] <https://www.businessinsider.com/pokemon-go-player-stabbed-refuses-medical-treatment-2016-7>, dostupno 8.8.2018.
- [8] <https://edition.cnn.com/2016/07/15/health/pokemon-go-players-fall-down-cliff/index.html>, dostupno 8.8.2018.
- [9] <https://www.businessinsider.com/black-mirror-predictions-reality-2016-10>, dostupno 8.8.2018.
- [10] <https://www.lifenaut.com/bina48/>, dostupno 8.8.2018.
- [11] <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/03/24/chinas-social-credit-system-bans-millions-travelling/>, dostupno 8.8.2018.
- [12] <https://www.businessinsider.com/russia-hacked-webcam-scandal-2014-11>, dostupno 8.8.2018.
- [13] <http://news.berkeley.edu/2011/09/22/brain-movies/>, dostupno 8.8.2018.
- [14] <https://dataflog.com/read/How-Big-Data-Changed-Online-Dating/3117>, dostupno 8.8.2018.
- [15] <https://www.512tech.com/technology/how-plausible-are-the-tech-nightmares-netflix-black-mirror-series/EwDFdK3GrFpLyCqRW5cJfM/>, dostupno 8.8.2018.
- [16] <https://www.bostondynamics.com/robots>, dostupno 8.8.2018.
- [17] <https://www.livescience.com/1628-study-people-literally-feel-pain.html>, dostupno 8.8.2018.
- [18] <https://www.wired.com/story/haptic-controllers-for-vr-bring-real-pain-to-games/>, dostupno 8.8.2018.
- [19] <https://qz.com/694386/the-ceo-of-a-publicly-traded-company-thinks-well-eventually-3d-print-new-bodies-and-live-forever-on-the-internet/>, dostupno 9.8.2018.
- [20] https://hr.wikipedia.org/wiki/Tisu%C4%87u_devetsto_osamdeset_%C4%8Detvrta, dostupno 9.8.2018.

- [21] <https://www.gradesaver.com/1984/study-guide/character-list>, dostupno 9.8.2018.
- [22] <https://www.gradesaver.com/1984/study-guide/themes>, dostupno 9.8.2018.
- [23] <https://www.theverge.com/2016/11/23/13718768/uk-surveillance-laws-explained-investigatory-powers-bill>, dostupno 9.8.2018.
- [24] <https://edition.cnn.com/2013/08/03/opinion/beale-1984-now/index.html>, dostupno 9.8.2018.
- [25] <https://www.standard.co.uk/news/uk-has-1-of-worlds-population-but-20-of-its-cctv-cameras-7176630.html>, dostupno 9.8.2018.
- [26] <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/may/17/endless-war-on-terror-obama>, dostupno 9.8.2018.
- [27] https://en.wikipedia.org/wiki/Brave_New_World, dostupno 20.8.2018.
- [28] <http://www.businessinsider.com/brave-new-world-predicts-biohacking-future-michael-bess-2017-9>, dostupno 20.8.2018.
- [29] <https://the-artifice.com/brave-new-world-significance-in-modern-day/>, dostupno 20.8.2018.
- [30] <https://www.theguardian.com/stage/2015/sep/18/james-dacre-brave-new-world-theatre-dramatisation-aldous-huxley-nightmare-future>, dostupno 20.8.2018.
- [31] https://en.wikipedia.org/wiki/The_Handmaid%27s_Tale, dostupno 20.8.2018.
- [32] <http://www.bbc.com/culture/story/20180425-why-the-handmaids-tale-is-so-relevant-today>, dostupno 20.8.2018.
- [33] https://en.wikipedia.org/wiki/Decree_770, dostupno 20.8.2018.
- [34] <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/sluskinje-okupirale-cvjetni-trg-u-centru-zagreba-provjed-podrske-istanbulskoj-konvenciji-dosle-i-jadranka-kosor-daniela-trbovic-judita-frankovic/7020048/>, dostupno 20.8.2018.
- [35] [https://en.wikipedia.org/wiki/A_Clockwork_Orange_\(novel\)](https://en.wikipedia.org/wiki/A_Clockwork_Orange_(novel)), dostupno 20.8.2018.
- [36] https://en.wikipedia.org/wiki/Aversion_therapy, dostupno 21.8.2018.
- [37] <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP96-00792R000600150003-3.pdf>, dostupno 21.8.2018.
- [38] <https://arxiv.org/pdf/1312.1148v2.pdf>, dostupno 21.8.2018.
- [39] <https://www.wired.com/2007/09/mind-reading/>, dostupno 21.8.2018.
- [40] https://en.wikipedia.org/wiki/The_Matrix, dostupno 21.8.2018.
- [41] <https://www.theguardian.com/technology/2016/jun/02/elon-musk-tesla-space-x-paypal-hyperloop-simulation>, dostupno 21.8.2018.
- [42] <https://www.theguardian.com/technology/2016/oct/11/simulated-world-elon-musk-the-matrix>, dostupno 21.8.2018.

Popis slika

Slika 1. *Prikaz scene iz serije Black Mirror epizode Fifteen Million Merits*

Izvor: <http://hyperbole.es/wp-content/uploads/2018/01/Quince-millosnes-de-meritos.jpg>

dostupno 7.8.2018.

Slika 2.1.2. *Robot Bina48*

Izvor: <http://hansonrobotics.com/wp-content/uploads/2016/03/BINA48-copy.jpg>

dostupno 7.8.2018.

Slika 2.1.3. *Prikaz scene iz epizode Nosedive*

Izvor: https://2.bp.blogspot.com/-01xqvYdaDgo/WPgVJ-4YVOI/AAAAAAAAAdg/a_T0duppnfoq3q9UWGM-fRPVAzW25KUAClCB/s1600/og.jpg

dostupno 8.8.2018.

Slika 2.1.5. *Prikaz aplikacije iz epizode Arkangel*

Izvor: <https://wpgawritingblog.files.wordpress.com/2018/05/arkangel.png>

dostupno 8.8.2018.

Slika 2.1.6. *Prikaz scene iz epizode Hang The DJ*

Izvor: https://pbs.twimg.com/media/DSaHL_UWkAES1CF.jpg

dostupno 8.8.2018.

Slika 2.1.7. *Roboti iz tvrtke Boston Dynamics*

Izvor: <https://i.ytimg.com/vi/BRHG7YObDuU/maxresdefault.jpg>

dostupno 8.8.2018.

Slika 2.1.9. *Twitter objava lanca brze hrane koja najavljuje autonomno dostavno vozilo*

Izvor: <https://twitter.com/pizzahut/status/950426602722283520>

dostupno 8.8.2018.

Slika 2.1.8. *Hardlight odijelo za simulaciju boli u virtualnoj stvarnosti*

Izvor: https://media.wired.com/photos/5a1c7fdae3bb920aa4aa148a/master/w_532,c_limit/1217-WI-APPAIN-04_sq.jpg

dostupno 8.8.2018.

Slika 2.2. *Grafit „Veliki Brat te gleda“ u Francuskoj*

Izvor:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/c/c0/Big_Brother_graffiti_in_France.JPG/597px-Big_Brother_graffiti_in_France.JPG

dostupno 9.8.2018.

Slika 2.2.1. *Prikaz nadzornih kamera u londonskom kvartu Shoreditchu*

Izvor: <https://thecctvmap.files.wordpress.com/2012/05/shoreditch2.jpg>

dostupno 9.8.2018.

Slika 2.2.2. *Prikaz telekrana iz filmske adaptacije romana 1984*

Izvor: <https://am22.akamaized.net/tms/cnt/uploads/2015/02/1984-john-hurt1-640x360.jpg>

dostupno 9.8.2018.

Slika 2.4. *Prikaz scene iz serijske adaptacije romana Sluškinjina priča*

Izvor: https://media1.popsugar-assets.com/files/thumbor/QJ-gHn1B0MApWCi3K3PSVWHHgSg/fit-in/2048xorig/filters:format_auto-!!-:strip_icc-!!-/2018/04/25/131/n/1922283/tmp_ljhVr7_a14fc698eb75cc4a_THT_201_GK_0973RT.jpg

dostupno 20.8.2018.

Slika 2.4.1. *Fotografija sa prosvjeda na Cvjetnom trgu u Zagrebu „Sluškinje ustaju za ratifikaciju Istanbulske konvencije“*

Izvor: https://www.jutarnji.hr/incoming/prosvjed_zene1-100218-copyjpg/7020162/ALTERNATES/FREE_380/prosvjed_zene1-100218%20-%20Copy.jpg

dostupno 20.8.2018.

Slika 2.6. *Prikaz scene iz filma Matrix*

Izvor:

https://www.metro.us/sites/default/files/styles/normal_article/public/main/articles/matrix_0.jpg

dostupno 21.8.2018.

Slika 2.5. *Prikaz scene iz filmske adaptacije knjige u kojoj primijenjuju averzivnu terapiju*

Izvor: <http://eltornillodeklaus.com/wp-content/uploads/2015/05/eltornillodeklaus-La-Naranja-Mecanica-A-Clockwork-Orange-Stanley-Kubrick-Ludovico-Alex-ultraviolence-ultraviolencia-1.jpg>

dostupno 21.8.2018.

Slika 2.5.1. *Isječak novinskog članka iz 1993. s naslovom „SAD i Rusija staju u obranu tehnika kontrole uma“*

Izvor: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP96-00792R000600150003-3.pdf>

dostupno 21.8.2018.

Slika 3.1. *Prikaz publikacije*

Izvor: vlastita arhiva

Slika 3.2. *Prikaz publikacije*

Izvor: vlastita arhiva

Slika 3.3. *Prikaz publikacije*

Izvor: vlastita arhiva

Slika 3.4. *Prikaz uveza publikacije*

Izvor: vlastita arhiva

Slika 3.5. *Prikaz uveza publikacije*

Izvor: vlastita arhiva

Slika 3.6. *Prikaz publikacije*

Izvor: vlastita arhiva

Slika 3.7. *Prikaz publikacije*

Izvor: vlastita arhiva

6. Prilozi

Uz završni rad prilažem dvije realizirane publikacije na engleskom i hrvatskom jeziku.